Sisäministeriö
Rajavartiolaitos
rajavartiolaitos@raja.fi

SM002:00/2015

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

1 Asia

Sisäministeriön rajavartio-osasto on pyytänyt sisäministeriön poliisiosastolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Sisäministeriön poliisiosasto lausuu seuraavaa:

2 Esitysluonnos suhteessa Rajavartiolaitoksen päätehtävään

Rajavartiolaitoksen päätehtävä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Vaikka rikostorjunta ei ole Rajavartiolaitoksen päätehtävä, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevan lainsäädännön selkiyttäminen ja viittaustekniikasta poispääseminen ovat kannatettavia asioita. Ajantasaiset ja tarkkarajaiset toimivaltuudet helpottavat rikostorjunnan suorittamista käytännössä oli kyse sitten Rajavartiolaitoksen yksin tai yhteistyössä suorittamasta esitutkinnasta.

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 5/2016 vp) Rajavartiolaitoksen voimavarojen priorisoinnin kohteena olevana ydintehtävänä mainitaan uskottavan ja itsenäisen rajan vartioinnin ylläpitäminen. Esitysluonnos poikkeaa sekä päätehtävän että selonteon kirjauksen sisällöstä siltä osin, kuin siinä halutaan laajentaa Rajavartiolaitoksen oikeutta tutkia rikoksia.

Esitysluonnoksen ihmiskaupparikoksen tutkintaa koskevassa osiossa viitataan selvitystyöhön, jonka lopputuloksena todetaan, ettei ole tarkoituksenmukaista laajentaa Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia tutkia myös sellaisia ihmiskaupparikoksia, joihin ei liity laittoman maahantulon järjestämistä. Kohdassa todetaan, että mainittu laajennus olisi merkittävä muutos vakiintuneeseen perustaan ja työnjakoon poliisin kanssa. Lisäksi mainitaan selvitetyn laajennuksen vaikutukset Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan voimavarojen uudelleenkohdentamiseen.

Rahanpesurikosten liittyminen järjestäytyneeseen ja usein kansainväliseen rikollisuuteen tekee niistä esitutkinnan kannalta pitkäkestoisia ja työläitä. Rahanpesurikosten ja niiden alkurikosten selvittämisen tehokkuus, tiedonvaihdon kattavuus sekä rikostiedusteluun ja taktiseen tutkintaan tarvittava ammattitaito on haluttu varmistaa keskittämällä rahanpesuun liittyvä rikostorjuntatyö poliisille. Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen erityislailla säädelty toiminta ja vakiintuneet toimintatavat varmistavat osaltaan rikostorjuntatyön vaikuttavuuden.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuussäännöstön eriyttäminen ja selkeyttäminen omaksi laiksi eivät ole riittäviä perusteita laajentaa Rajavartiolaitoksen esitutkintavastuulle kuuluvien rikosnimikkeiden määrää.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

3 Pykäläkohtaiset kommentit

3.1 Rahanpesurikokset

Rahanpesurikosten tuominen Rajavartiolaitoksen itsenäisesti esitutkittavaksi perusteinaan yksittäisten rahanpesurikosten poliisille siirtämisen tai yhteisen tutkintaryhmän perustamisen mielekkyys sekä esitutkinnan tehostaminen näyttäytyvät vastakkaisina Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009, PTR-laki) tavoitteille. Esitetyllä muutoksella voi olettaa olevan vaikutuksia Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen erityislailla säädeltyyn toimintaan.

Esitysluonnoksen 1 luvun 4 §:n 11 kohdan perusteluissa ei ole esitetty nykyisen rahanpesurikosten esitutkintajärjestelyssä olevan sellaisia ongelmia, joiden perusteella voimassa olevan rajavartiolain (578/2005) 6 luvun 43 §:n muuttaminen olisi välttämätöntä. Rahanpesurikosten esitutkinta voidaan hoitaa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti olemassa olevien säännösten puitteissa esitutkintaviranomaisten yhteistyöllä.

3.2 Esitutkintavastuu ja asian siirtäminen

Poliisi on rikostorjunnassa ensisijainen yleistoimivaltainen esitutkintaviranomainen. Esitysluonnoksen 2 luvun 1 §:n sanamuoto ja pykälän yksityiskohtaiset perustelut eivät riittävästi huomioi poliisin edellä mainittua asemaa. Tällä perusteella esitysluonnoksen 2 luvun 1 §:n sanamuotoa ja pykälän yksityiskohtaisia perusteluja tulisi muuttaa.

Esitysluonnoksen 2 luvun 1 §:n sanamuotoa tulisi muuttaa siten, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi poliisin ensisijaisuus rikoksia tutkivana esitutkintaviranomaisena. Lisäksi pykälässä ja sen yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi ilmetä Rajavartiolaitoksen velvollisuus ilmoittaa kaikki tietoonsa tulleet rikokset poliisille, joka voi tämän jälkeen suorittaa harkinnan siitä, ottaako se rikoksen tutkittavakseen vai jääkö rikos Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi.

Esitysluonnoksen 2 luvun 1 §:n muuttaminen edellä esitetyllä tavalla tukisi esitysluonnoksen 2 luvun 3 §:n sisältöä ilmoitusvelvollisuudesta. Esitetyn ehdotuksen jälkeen molemmat pykälät helpottaisivat tulkintaa. 2 luvun 3 §:n ilmoitusvelvollisuuden sitominen rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen, muttei paljastamiseen ei oletettavasti heikennä ilmoitusvelvollisuuden tavoitetta. Edellytyksenä on kuitenkin PTR-lain 1 §:n tarkoituksen toteutuminen.

3.3 Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille

Esitysluonnoksen 2 luvun 4 §:n 3 momentin sisällön suhteen esitetään harkittavaksi tulisiko poliisille selvitettäväksi siirrettävien asioiden määrää laajentaa vastamaan voimassa olevaa esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 4 §:n.

3.4 Rikokseen puuttumisen lykkääminen

Esitysluonnoksen 2 luvun 9 §:ssä tyhjentävästi lueteltujen edellytysten täyttyessä Rajavartiolaitoksella olisi oikeus siirtää puuttumista rikostorjunnan tiedonhankintatoimenpidettä suorittaessaan. Esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa 2 luvun 9 §:n soveltamisala erotetaan ehdotetun 3 luvun 27 §:n 1 momentista. 2 luvun 9 §:n soveltamisalaksi on kirjattu "*toiminnan tavoitteiden suojaaminen"* eli myös muu kuin esitysluonnoksen 3 luvun salainen tiedonhankinta.

Tältä osin esitysluonnos poikkeaa poliisilain (872/2011) 5 luvun 46 §:n ja pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 47 §:n sisällöistä, joissa siirtämisen edellytys sidotaan salaisen tiedonhankinta- tai pakkokeinon käytön suojaamiseen. Esitysluonnoksen 2 luvun 9 §:n sisältö lähenee poliisilain 1 luvun 9 §:n sisältöä, joka puolestaan on tarkoitettu sovellettavaksi kaikkeen poliisitoimintaan pelkän rikostorjunnan sijaan. Esitysluonnoksessa siirtämisen perusteet jättävät soveltamisalan tarpeettoman laajaksi ja tulkinnanvaraiseksi. Tulkinnanvaraisuus puolestaan on vastakkainen esitysluonnoksen selkiyttämistavoitteelle.

3.5 Salaisten tiedonhankintakeinojen soveltaminen ja käytön edellytykset

Esitysluonnoksen 3 luvun 1 §:ssä ja 2 §:n 1 momentissa on mainittu vaaran torjuminen. Todettakoon, että Tullin rikostorjunnasta annetun lain (623/2015) 3 luvun 2 §:n 1 momentissa salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset on rajattu rikosten estämiseen. Huomioiden Tullin lainsäädännön säätämisperusteen ja säätämistavan esitysluonnoksen olisi loogista noudattaa samaa. Vaaran torjumisen maininta viittauksin poliisilain vastaaviin säännöksiin laajentaa tarpeettomasti esitysluonnoksen soveltamisalaa.

Esitysluonnoksen 3 luvun § §:stä, 2 §:n 1 momentista ja muista pykälistä esitetään siten poistettavaksi teksti "*vaaran torjumiseksi*".

3.6 Telepakkokeinot

Esitysluonnoksen 3 luvun 4 §:n 3 momentin ja 7 §:n 3 momentin sanamuodot ja perustelut viittaavat poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momenttiin ja 11 §:n 3 momenttiin. Kyseiset poliisilain toimivaltuudet telepakkokeinojen käyttöön kuuluvat poliisin tehtäviin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden päävastuuviranomaisena. Mainittujen toimivaltuuksien ensisijainen käyttöala ei ole rikostorjunta, vaan hengen ja terveyden suojaaminen kiireellisissä hälytystehtävissä. Täten esitetyt toimivaltuudet telepakkokeinoista eivät sovi rikostorjuntalain yhteyteen.

Esitysluonnoksen 4 luvun 1 §:n osalta poliisiosasto viittaa Keskusrikospoliisin 12.9.2016 antamaan lausuntoon.

3.7 Valvottu läpilasku

Esitysluonnoksen 3 luvun 24 §:n ja 25 §:n osalta poliisiosasto viittaa Keskusrikospoliisin 12.9.2016 antamaan lausuntoon.

3.8 Ylimääräinen tieto

Esitysluonnoksen 3 luvun 34 §:n, 35 §:n ja 36 §:n osalta poliisiosasto viittaa Keskusrikospoliisin 12.9.2016 antamaan lausuntoon.

3.9 Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Esitysluonnoksen 3 luvun 42 §:n osalta poliisiosasto viittaa aiemmin telepakkokeinoista lausuttuun ja toteaa, että olemassa olevaa toimintamallia, jossa poliisi vastaa telepakkokeinojen teknisestä toteuttamisesta, ei ole perusteltua muuttaa.

3.10 Salaiset pakkokeinot

Esitysluonnoksen 4 luvun 1 §:ssä mainittujen telepakkokeinojen käytön perusterikosten osalta poliisiosaston viittaa tämän lausunnon kohtaan 3.1.

Poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 03.10.2016 klo 08:03. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

03.10.2016

Jakelu
Osastopäällikkö Kauko Aaltomaa
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo

Tiedoksi
SM/LSY
SM/KOY